

Űr és extázis Reigl Judit kiállításán

Germain Viatte-tal
beszélget Vámos Éva

A MoMÁ-tól a párizsi Pompidou Központig világszerte láthatóak REIGL JUDIT képei, és idén tavasszal egy nagy retrospektív kiállításon a budapesti Ludwig Múzeumban is. A megnyitón GERMAIN VIATTE, a párizsi Modern Művészeti Múzeum korábbi igazgatója beszélt a kilencven éves művész munkáiról Reigl Judit felkérésére. Germain Viatte a kilencvenes években volt Centre Georges Pompidou Modern Művészeti Múzeumának igazgatója, ekkoriban rendezett kiállítást Reigl Juditnak, akit már a hatvanas évek óta jól ismert.

☉ **Vámos Éva:** Mikor találkozott először Reigl Judit műveivel?

☉ **Germain Viatte:** Emlékszem, amikor először találkoztunk 1965-ben, és a festményei szinte a semmiből előkerülve nagyon erősen hatottak rám kompozíciójukkal.

1 Reigl Judit – Űr és extázis, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, Budapest, 2014. március 22 – június 22.

REIGL JUDIT – Űr és extázis
Kiállítási enteriőr, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2014 © Fotók: Rosta József

Sokk-szerű, csodálatos élmény volt. Tudtam, hogy korábban a szürrealistákkal volt kapcsolatban, láttam munkáit katalógusokban, de akkor a *Guanó*-sorozatot valóságos reveláció volt számomra. A forrás ehhez József Attila *A város peremén* című verse volt, amelyet itt Magyarországon tudnak a legjobban értékelni. Nagyon szeretem ezt a sorozatot, nagyon izgalmas az, ahogyan Reigl Judit a saját festménye nyomába ered, és újraértelmezi, újraalkotja. A padlóra dobott, elrontott vásznanon rétegződtek a por és a kiöntött festékek, mint a szigetek guanói, és így váltak Reigl Judit kezében termékeny talajjá újabb alkotói korszakában.

A kiállításon szerepelnek a művész szürrealista művei is, de már ezeknél is az űr élménye dominál, a repülés és a repülő lényeké, mint például a denevér az egyik képen. Fontos volt számára Breton, a szürrealisták csoportja és az automatikus írás, az Étoile Scellée galéria, ahová Párizsba érkezése után hamarosan őt is meghívták. 1950-ben első Franciaországban készült festménye a *Csillápatlan szomj a végtelenre* Breton tulajdonába került, amelyet élete végéig őrzött, s ma a Pompidou-beli kiállításán látható.

Azonban – ahogyan erről a megnyitón is beszéltem – a szürrealista figuratív kompozíciókról Reigl Judit áttért a teljes automatizmusra, a gesztusfestészetre, majd újabb korszakai következtek. De mint ahogy Cserba Júliának mondta egyik interjújában: „mint egy spirálban, mindig a kezdethez térek vissza, de mindig más szinten”. Mindenféleképpen rendkívüli érzéke van

a térhez, az űrhez, az anyag transzmutációjához, az emberihez a kozmoszban. A kortárs művészek között nem áll ezzel teljesen egyedül, de úgy érzem, hogy neki sikerült ezt a leginkább erőteljesen ábrázolnia, és ezt bizonyítja mostani kiállítása is.

Mire a Centre Pompidou-ban kiállítottuk a képeit, Reigl Judit már igen jó kapcsolatba került néhány francia regionális múzeummal Grenoble-ban, Rennes-ben, Clermont-ban, Evreux-ben és másutt. Úgy gondolom, figyelemreméltó, ahogyan először több vidéki francia városban is baráti szeretettel fogadták, majd Párizsban és a világ nagyobb múzeumaiban is elismert művész lett.

☺ **VÉ:** A budapesti kiállításon külön teremben állították ki azokat a munkáit, amelyek az automatikus írásnak és a zenének ígázatában születtek: Mennyire jelentős ez az oeuvre-ben?

☒ **GV:** Igen, a *Folyamat* (Le déroulement) sorozattal kapcsolatban ő is beszélt arról, hogy a zene segítette őt abban, hogy eljusson az űr élményéig, hiszen ezek a festmények mind arról szólnak, hogyan lehet bejárni az űrt. És ez nagyon fontos számára. A művész a kozmikustól a végtelenig, a fennköltig jut el. „Testi és lelki ritmusának folyamatosan növekvő gyorsaságával az ekstázis kiváltságos állapotáig jut” – írta. A hang, a zene mindig is fontos számára, hol a dzsessz, hol egy Mozart- vagy egy Bach-mű zenei ritmusára „komponálja” festményeit.

A *Fuga művészete* című, Bach zenéje ihlette festménysorozatban Reigl Judit a vászon mindkét oldalát megfesti. A szabadon lebegő textileken dolgozva az anyag túlsó oldalára átszivárgó festéknyomok először egy második képfelületet képeztek, majd emberi torzók, végül emberi figurák jelentek meg a *Bejárat-Kijárat* (Entrée-Sortie) című sorozatában. Ma, kilencven évesen a zene ritmusára fekete tintával rótt nagy ecsetvonásokkal a határtalan eget benépesítő madárraj röptét festette meg.

☺ **VÉ:** Sok a neves párizsi magyar festő. Mennyire ismeri őket, hogyan áll velük kapcsolatban?

☒ **GV:** Igen sok neves párizsi magyar művészről tudok, sokakat ismerek is, mindegyiküket fel sem tudtam volna sorolni a megnyitó beszédemben. Elsőnek Sjöholm Ádám szobrászművészt említeném, aki elég közeli baráti kapcsolatban volt Reigl Judittal, aztán Molnár Verát, Pán Mártát, és egy korábbi nemzedék képviselőjét, Szenes Árpádot. A megnyitón még néhány hűségese Párizsban élő barátja, Bíró Antal, Hantai Zsuzsa és Simon, Székely Vera és Péter nevét említettem. Ugyancsak elmondtam, hogy megérkezésétől kezdve a magyarokon kívül is többen támogatták munkájában: André Breton, Maurice Gorelli, Jean Fournier, Hubert Damisch, Geneviève Bonnefoi, Michael Gibson, Marcellin Pleynet, Catherine Tieck és Jean-Paul Ameline.

☺ **VÉ:** Önt a modern művészet ismerőjeként tartják számon, több ilyen múzeumot is vezetett,

REIGL JUDIT – Űr és extázis
Kiállítási enteriőr, Ludwig Múzeum – Kortárs Művészeti Múzeum, 2014 © Fotók: Rosta József

sőt az alapításkor is jelen volt a modern művészetek és a korábban primitívnek nevezett ősi művészeteket is bemutató új múzeumokban. Olyan műtárgyakat is kiállítottak, amelyek a szürrealistákra hatottak egykor. A Malraux-i Képzeltbeli Múzeumhoz képest mi az ars poeticája?

☒ **GV:** Érdekes véletlenek sorának köszönhetem, hogy ott lehettem a Centre Pompidouban a Modern Művészetek Múzeuma indulásánál, majd a programok készítésénél, és ezt követően felkértek a Quai Branly Múzeum tervezésére is. Így már a hetvenes évektől részt vettem abban a hallatlanul izgalmas munkában, amelynek során teljesen újfajta tartalmat kaptak ezek a múzeumok. A fogalom maga is változáson ment át. Óriási eredményeket értünk el – természetesen csapatmunkában –, amikor kontinenseken és több diszciplínán átívelő programokkal nyitottunk. Valóban még inkább, mint Malraux-nál, számba vettük az Európán kívüli ősi művészeti gyűjteményeket, amelyek nagymértékben hatottak a modern művészetre. Afrikából, Ázsiából, az amerikai földrész indián kultúrájától Óceániáig egyébként a Louvre-ban is találhatóak remekművek. A szürrealisták újra felfedezték ezeknek a műtárgyaknak művészi és etnográfiai kvalitásait. André Breton gyűjteményéből is kiállítottunk mindkét múzeumban, sőt Breton lányával, Elsával megállapodtam, hogy az egykori műterem egyik falát átveszi a Pompidou, ahol láthatóak azon festők művei is, akiket Breton szeretett, így Miró és Reigl Judit képei is.